

ΙΣΤΟΡΙΑ ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ Γ ΛΥΚΕΙΟΥ

ΟΜΑΔΑ Α΄

ΘΕΜΑ Α1.

A.1.1. Να αντιστοιχίσετε τους πολιτικούς άνδρες (**Στήλη Α**) με την πολιτική τους θέση (**Στήλη Β**). Στην Στήλη Β περισεύουν δύο θέσεις.

Στήλη Α	Στήλη Β
1. Ι. Κωλέττης	α. Υποστηρίζει ένα κράτος κοινωνικής αλληλεγγύης.
2. Χ. Τρικούπης	β. Επιζητούσε την κοινωνικοποίηση των μέσων παραγωγής.
3. Θ. Δηλιγιάννης	γ. Έβλεπε στο πρόσωπο του βασιλιά το σύμβολο της εθνικής ενότητας.
4. Ε. Βενιζέλος	δ. Εξέφραζε με την πολιτική του δράση τα αιτήματα της «νέας γενιάς».
5. Δ. Ράλλης	ε. Επέβαλε ένα είδος κοινοβουλευτικής δικτατορίας.
	στ. Επιδίδωκε τον εκσυγχρονισμό με κάθε κόστος.
	ζ. Κατοχύρωσε συνταγματικά τη μονιμότητα των δικαστικών και των δημοσίων υπαλλήλων.

Μονάδες 10

A.1.2. Να δώσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων όρων:

α. Φεντερασιόν

β. πεδινοί

γ. Εθνικό Κόμμα (Κ. Μαυρομιχάλη).

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Α2

A.2.1. Ποιες ήταν οι αντιδράσεις της Ελληνικής Κυβέρνησης και των Μεγάλων Δυνάμεων στο κίνημα του Θερίσου, πριν οργανωθεί στο Θέρισο η «Προσωρινή Κυβέρνησις της Κρήτης»;

Μονάδες 15

A.2.2. Πώς διοικήθηκε η Τραπεζούντα κατά την περίοδο 1916-1918;

Μονάδες 10

ΟΜΑΔΑ Β'

ΘΕΜΑ Β.1. Συνδυάζοντας τις ιστορικές σας γνώσεις και τις πληροφορίες των παραθεμάτων που σας δίνονται, να αναφερθείτε στα οφέλη της Ελλάδας από τους Βαλκανικούς Πολέμους, αλλά και στα προβλήματα που προέκυψαν από την ενσωμάτωση των νέων περιοχών στον εθνικό κορμό.

Μονάδες 25

Κείμενο Α

Μολονότι η Ελλάδα βγήκε υπερχρεωμένη από τους Βαλκανικούς Πολέμους, η ελληνική οικονομία έδινε κάποια σημεία ανόρθωσης, οφειλόμενα ίσως στην αναθέρμανση της εμπιστοσύνης των πολιτών προς το κράτος μετά τη γενική ευφορία που δημιουργήσαν οι σαρωτικές στρατιωτικές επιτυχίες, επιτρέποντας στον ελληνικό λαό να ατενίζει το μέλλον με πρωτόγνωρη αισιοδοξία. [...]

Ό,τι συνέβαλε τα μέγιστα στο κλίμα σιγουριάς και αισιοδοξίας ήταν ο ενθουσιασμός για τις στρατιωτικές επιτυχίες. [...] Η παραγωγική δυνατότητα όσων περιοχών προσαρτήθηκαν και η παρεπόμενη επέκταση της εσωτερικής αγοράς ασφαλώς προοιωνίζονταν λαμπρό μέλλον. [...] Επιπλέον, οι στρατιωτικές επιτυχίες υπαγόρευαν τη διαρκή πολεμική ετοιμότητα των ελληνικών ενόπλων δυνάμεων για την προάσπιση των νέων εδαφών, αφού τόσο η Τουρκία όσο και η Βουλγαρία δεν θα αποδέχονταν μάλλον τις εδαφικές τους απώλειες. Η επέκταση όμως της αμυντικής θωράκισης της Ελλάδας αναπόφευκτα καταπονούσε την οικονομία της.

Γεώργιος Β. Λεονταρίτης, Η Ελλάδα στον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο 1917-1918, ΜΙΕΤ, Αθήνα 2000, σσ.238-239

Κείμενο Β

[...] Το 1913 η ύπαιθρος της Ηπείρου, της Μακεδονίας και της Θράκης έμοιαζε περισσότερο με την νοτιοελλαδική ύπαιθρο των αρχών του 19^{ου} αιώνα, παρά με εκείνη των αρχών του 20^{ου} αιώνα. Εκτεταμένα έλη κάλυπταν τις πεδινές περιοχές, η ελonoσία ενδημούσε, η πληθυσμιακή πυκνότητα ήταν χαμηλή. Κυρίαρχη μορφή ιδιοκτησίας ήταν τα τσιφλίκια, που συνδυάζονταν με ημινομαδική κτηνοτροφία. Η οικονομία των νέων επαρχιών αντιμετώπιζε

πρόσθετα προβλήματα κι απ' το γεγονός ότι έως τότε ήταν προσανατολισμένη προς τα οικονομικά και πολιτικά κέντρα της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, από τα οποία είχε αποκοπεί.

Επιπλέον, στις νέες βόρειες επαρχίες κατοικούσε ένα μωσαϊκό από διαφορετικές φυλετικές και θρησκευτικές ομάδες. [...]

Αλέξης Φραγκιάδης, Ελληνική Οικονομία 19^{ος}-20^{ος} αιώνας, Νεφέλη, Αθήνα 2007, σσ. 127-128

ΘΕΜΑ Β.2.

Αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις και αντλώντας στοιχεία από το παράθεμα που σας δίνεται, να παρουσιάσετε τη διάσταση προσφύγων και γηγενών, όπως αυτή εκφράστηκε στην οικονομική (μονάδες6), πολιτική (μονάδες 4) και κοινωνική ζωή (μονάδες 15) μέχρι τη δεκαετία του 1940.

Μονάδες 25

Κείμενο

Η απομόνωση του προσφυγικού συνόλου απέναντι στην ελληνική κοινωνία αίρεται σιγά σιγά. [...]

Ολόκληρος ο ντόπιος πληθυσμός που είχε πια εξοικειωθεί με το θέαμα των εκκλησιών και των θεάτρων κατειλημμένων από τις προσφυγικές ομάδες, που είδε τα σπίτια του να επιτάσσονται, που απόκτησε τη συνήθεια να ενημερώνεται καθημερινά από τον τύπο και την υπόθεση των προσφύγων, μαθαίνει τώρα να ζει και να συνεργάζεται μαζί τους στη γειτονιά, στο σχολείο, στους τόπους δουλειάς ή στο κοινοβούλιο. [...]

Μέσα στις επερχόμενες δεκαετίες [...] πρόσφυγες θα κατακτήσουν όλο το φάσμα των ελεύθερων επαγγελματιών. Πρόσφυγες θα πλημμυρίσουν τα πνευματικά κέντρα. Πρόσφυγες θα γεμίσουν τα εργοστάσια είτε ως εργάτες-είτε ως εργοδότες.

Η ένταξη, όπως είναι φυσικό, δεν πραγματοποιείται μέσα στην τέλεια αρμονία ούτε χωρίς αντίδραση από την πλευρά των αυτοχθόνων. Είναι επίσης φυσιολογικό, παράλληλα με τις «διαπραγματεύσεις» με τους ντόπιους, να αυξάνουν οι διαφορές απόψεων. Ο αρχικός φόβος για μια κοινωνική αναστάτωση που θα οφειλόταν στην παρουσία των χιλιάδων περιθωριακών ατόμων αφήνει τη θέση του σε ανησυχίες σχετικές με τον ανταγωνισμό στον οικονομικό και επαγγελματικό τομέα, ανησυχίες που αγγίζουν όλα τα ελληνικά κοινωνικά στρώματα. Η ντόπια αστική τάξη από τη μια μεριά

συνθηκολογεί κι από την άλλη αντιστέκεται και η δυσαρέσκεια παραμένει άλλοτε σιωπηρή κι άλλοτε έκδηλη.

Η αγροτική και η εργατική τάξη βλέπουν να εμπλουτίζεται το δυναμικό τους με ικανοποίηση αλλά ταυτόχρονα και με σκεπτικισμό. Αλλά είναι βέβαιο ότι οι αντιπαραθέσεις και οι συγκρούσεις, που υποβόσκουν ή εκδηλώνονται, δεν κάνουν άλλο παρά να επιβεβαιώνουν το πρώτο αληθινό βήμα της κοινωνικής ανάμειξης.

Βίκα Γκιζελή, Κοινωνικοί μετασχηματισμοί και προέλευση της κοινωνικής κατοικίας στην Ελλάδα (1920-1930), Επικαιρότητα, Αθήνα 1984, σς. 260-263

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΘΕΜΑ Α1

A.1.1.

1. ε
2. στ
3. α.
4. ζ.
5. γ.

A.1.2.

α. σχολ. Βιβλίο. , σελ. 46. ``Η ενσωμάτωση...στη χώρα``

β. σχολ. Βιβλίο, σελ 77 ``Μία από τις δύο μεγάλες παρατάξεις που συγκροτήθηκαν στα πλαίσια της Εθνοσυνέλευσης του 1862-1864. Είχαν ως ηγέτη ...μικροκαλλιεργητές. Ο λαός συμμετείχε ενεργά στη συγκρότηση αυτής της παρατάξης.

γ. σχολ. Βιβλίο, σελ 92 `` Το Εθνικόν Κόμμα...οι Βενιζελικοί``

ΘΕΜΑ Α2

A.2.1. σχολ. Βιβλίο, σελ 213 ``Ο πρωθυπουργός Δηλιγιάννης, μετά την άσκηση πίεσης από το βασιλικό περιβάλλον της Αθήνας έσπευσε να καταδικάσει το κίνημα του Θερίσου. Στις 12 Μαρτίου 1905 κάλεσε τους αντιπροσώπους του αθηναϊκού τύπου και προέβη σε σκληρές δηλώσεις κατά του Βενιζέλου και των συνεργατών του. Οι Μεγάλες Δυνάμεις...δική τους ανάμειξη``.

A.2.2. σχολ. Βιβλίο, σελ 249, ``Λίγες μέρες...κατοχή των Νεοτούρκων``

ΟΜΑΔΑ Β΄

B.1. Το τέλος των Βαλκανικών πολέμων άνοιξε ένα καινούργιο κεφάλαιο για τη νεώτερη ελληνική ιστορία. Σημαντικές αλλαγές σημειώθηκαν σε όλους τους τομείς της κοινωνικοπολιτικής οργάνωσης, όχι πάντα βέβαια με τον πιο ανώδυνο τρόπο. Πάντως, σε γενικές γραμμές η Ελλάδα βγήκε περισσότερο κερδισμένη από αυτή την πολεμική περιπέτεια.

Αρχίζοντας από τα οφέλη που αποκόμισε η χώρα από τους Βαλκανικούς πολέμους προεξάρχουσα θέση κατέχει η οικονομική ανόρθωση που σημείωσε η ελληνική οικονομία, παρά το ότι βγήκε υπερχρεωμένη, όπως σημειώνει ο Γ. Β. Λεονταρίτης. Πράγματι, ενσωμάτωσε πλούσιες περιοχές (Ηπειρος, Δυτική και Κεντρική Μακεδονία, Νησιά του Αιγαίου, Κρήτη) και εκατομμύρια νέους κατοίκους. Τα εδάφη της αυξήθηκαν κατά 70% περίπου (από 65.000 σε 108.000 τετρ.χλμ.) και ο πληθυσμός της κατά 80% (από 2.700.000 σε 4.800.000 κατοίκους). Το κυριότερο όμως ήταν οι νέες οικονομικές προοπτικές. Τα νεοαποκτηθέντα εδάφη ήταν ως επί το πλείστον πεδινά και αρδευόμενα, πράγμα που δημιούργησε άριστες προοπτικές για τη γεωργική παραγωγή. Αυτό προμήνυε ένα λαμπρό μέλλον για την εγχώρια αγορά και το εμπόριο.

Αξίζει να συμπληρωθεί ότι αυτή η οικονομική ευφορία συνδέθηκε στενά και με την αναθέρμανση της εμπιστοσύνης των πολιτών προς το κράτος μετά το κύμα ενθουσιασμού που δημιούργησαν οι σαρωτικές στρατιωτικές επιτυχίες, επιτρέποντας στον ελληνικό λαό να ατενίζει το μέλλον με πρωτόγνωρη αισιοδοξία.

Το κέρδος της Ελλάδας από τους πολέμους ήταν αναμφισβήτητο. Παρόλα αυτά την επαύριο των Βαλκανικών πολέμων προέκυψαν και προβλήματα. Πέρα από τα τεράστια οικονομικά οφέλη που άφησε πίσω της μια τέτοια πολεμική επιχείρηση, οι νίκες του ελληνικού στρατού υπαγόρευαν τη διαρκή πολεμική προετοιμασία και ετοιμότητα του ελληνικού στρατού για την προάσπιση των νέων εδαφών. Η Τουρκία και η Βουλγαρία δεν ήταν βέβαιο ότι θα αποδέχονταν αδιαμαρτύρητα τις εδαφικές τους απώλειες.

Στο εσωτερικό του κράτους, τώρα, η προσάρτηση νέων εδαφών επέφερε πρόσθετες επιπλοκές. Η εικόνα της Ηπείρου, της Μακεδονίας και της Θράκης προσιδίαζε στην αντίστοιχη εικόνα του ελληνικού κράτους των αρχών του 19^{ου} αιώνα. Έλλειψη υποδομών, έλη, ελονοσία, χαμηλή πληθυσμιακή πυκνότητα ήταν μερικά από τα επιτακτικά προβλήματα που έπρεπε να αντιμετωπιστούν. Επίσης, η ελληνική κυβέρνηση έπρεπε να βρει τρόπους για να υποδεχθεί και να περιθάλψει τις χιλιάδες των προσφύγων που συνέρεαν από τις Βαλκανικές χώρες.

Επιπλέον, κυρίαρχη μορφή ιδιοκτησίας ήταν τα τσιφλίκια και γενικότερα η οικονομία ήταν προσανατολισμένη προς τα οικονομικά και πολιτικά κέντρα της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας.

Σε εθνολογικό επίπεδο το κύριο πρόβλημα ήταν η παρουσία μειονοτικών ομάδων στις νεοαποκτηθείσες περιοχές. Στη σχετικά ομοιογενή

Ήπειρο, για παράδειγμα, δίπλα στους 166.000 Έλληνες υπήρχαν, το 1914, 38.000 Μουσουλμάνοι (αλβανικής κυρίως καταγωγής) και μερικές χιλιάδες Εβραίοι. Ο Αλέξης Φραγκιάδης εύστοχα αναφέρεται σε «ένα μωσαϊκό από διάφορες φυλετικές και θρησκευτικές ομάδες».

Εν κατακλείδι, μετά τους Βαλκανικούς πολέμους η Ελλάδα έγινε υπολογίσιμη πλέον δύναμη και η εμπιστοσύνη που απέπνεε στις αγορές χρήματος και πιστώσεων αυξήθηκε σημαντικά. Η χώρα ήταν έτοιμη να αφοσιωθεί στο δύσκολο έργο της ενσωμάτωσης των νέων περιοχών, όταν ξέσπασε το καλοκαίρι του 1914 ο Α' Παγκόσμιος Πόλεμος.

B.2.

Στα χρόνια που ακολούθησαν μετά από τη Μικρασιατική καταστροφή και ιδιαίτερα μετά από την υπογραφή της Σύμβασης της Λωζάννης έφθασε στο Ελληνικό Κράτος ένα τεράστιο κύμα προσφύγων. Η άφιξή τους πέρα από το γεγονός ότι αποτέλεσε μια ανθρωπίνη τραγωδία λειτούργησε ως καταλύτης στη δυναμική της Ελληνικής κοινωνίας.

Η ένταξή τους δεν πραγματοποιήθηκε αρμονικά ούτε χωρίς να υπάρχουν αντιδράσεις από την πλευρά των ντόπιων. Σε γενικές γραμμές υπήρχε διαφορά νοοτροπίας και ιδιοσυγκρασίας μεταξύ των δύο πλευρών. Οι γηγενείς αναφέρονταν συχνά στο ήθος των προσφύγων (κυρίως των αστών), στη ροπή τους για διασκέδαση και την κοσμοπολίτικη συμπεριφορά αυτών και των γυναικών τους. Οι πρόσφυγες από τη μεριά τους μιλούσαν για το χαμηλό μορφωτικό και πολιτιστικό επίπεδο των ντόπιων και πρόβαλλαν την ελληνικότητά τους, την οποία οι τελευταίοι συχνά αμφισβητούσαν.

Η διάσταση γηγενών και προσφύγων εκφράστηκε κυρίως:

Στην οικονομική ζωή. Υπήρχε ανταγωνισμός στην αγορά εργασίας, στην ιδιοκτησία της γης και σε άλλες επιχειρηματικές δραστηριότητες. Ειδικότερα, όπως αναφέρεται στο απόσπασμα, ο πρότερος φόβος των αυτοχθόνων για την αναστάτωση που θα προκαλούσε το προσφυγικό ρεύμα στην κοινωνία άφησε τη θέση του σε μία ανησυχία για το πώς θα μεταβαλλόταν η ισορροπία στην οικονομική ζωή. Ο ανταγωνισμός στον οικονομικό και επαγγελματικό τομέα άγγιζε όλα τα κοινωνικά στρώματα. Η ελληνική αστική τάξη της οποίας οι επαγγελματικές ενασχολήσεις θίγονταν από την έλευση των μορφωμένων αστών -με επιχειρηματικό πνεύμα- προσφύγων παρά τη δυσарέσκεια που ένιωθε άλλοτε σιωπούσε κι άλλοτε αντιδρούσε. Η αγροτική και εργατική τάξη από την άλλη πλευρά έβλεπαν με επιφύλαξη τον ερχομό του νέου ανθρώπινου εργατικού δυναμικού. Στις δεκαετίες που ακολούθησαν οι

πρόσφυγες απέκτησαν ενεργό ρόλο σε όλο το φάσμα των ελεύθερων επαγγελμάτων, πλημμύρισαν ως πνευματικοί άνθρωποι (λογοτέχνες, ζωγράφοι, ποιητές) τα πνευματικά κέντρα και εργάστηκαν σε επιχειρήσεις ως εργοδότες ή εργάτες.

Στην πολιτική ζωή. Πριν ακόμη από την παροχή στέγης και εργασίας, οι πρόσφυγες απέκτησαν την ελληνική ιθαγένεια και πολιτικά δικαιώματα. Εντάχθηκαν στο κόμμα του Βενιζέλου τόσο ως ψηφοφόροι όσο και ως πολιτευτές, βουλευτές και υπουργοί μέσα στο κοινοβούλιο. Οι αντιβενιζελικοί και ο αντιβενιζελικός τύπος καλλιεργούσαν το μίσος εναντίον τους.

Στην κοινωνική ζωή. Οι πρόσφυγες που κατοικούσαν στους συνοικισμούς ήταν απομονωμένοι, δεν είχαν συχνές επαφές με ντόπιους και προτιμούσαν να συνάπτουν γάμους μεταξύ τους. Δε συνέβαινε το ίδιο και με αυτούς που εγκαταστάθηκαν μέσα στις πόλεις και τα χωριά. Ο χώρος εργασίας, το σχολείο, η εκκλησία και κυρίως η γειτονιά έδιναν ευκαιρίες επικοινωνίας με τους ντόπιους. Σύμφωνα με τη συγγραφέα Βίκα Γκιζέλη οι αυτόχθονες που είχαν συνηθίσει να βλέπουν θέατρα, εκκλησίες και άδεια σπίτια να επιτάσσονται για τη στέγαση των προσφύγων συνήθισαν πια να ενημερώνονται καθημερινά από τον τύπο για τη ζωή των τελευταίων, έμαθαν να ζουν και να συνεργάζονται μαζί τους. Σιγά σιγά άρχισαν να συνάπτονται μικτοί γάμοι, που με την πάροδο του χρόνου γίνονταν όλο και περισσότεροι.

Η αντίθεση μεταξύ γηγενών και προσφύγων, σε ελάχιστες περιπτώσεις πήρε τη μορφή ανοιχτής σύγκρουσης. Οι ανταγωνισμοί και οι διαμάχες ουσιαστικά επιβεβαίωναν πως ήταν ζήτημα χρόνου η κοινωνική τους ανάμειξη. Ο όρος "πρόσφυγας", όμως, είχε στην κοινή συνείδηση για πολλά χρόνια υποτιμητική σημασία. Η διαχωριστική γραμμή μεταξύ προσφύγων και γηγενών έπαψε ουσιαστικά να υπάρχει μετά τη δεκαετία του 1940. Αλλά και από πιο πριν οι πρόσφυγες πρώτης γενιάς και αργότερα τα παιδιά και τα εγγόνια τους συμμετείχαν σε όλες τις δραστηριότητες στη νέα τους πατρίδα.

Τα θέματα επιμελήθηκαν τα φροντιστήρια

«ΟΜΟΚΕΝΤΡΟ» Φλωρόπουλου.

Ευαγγέλου Μ. – Χονδρού Α